

ASONNEMENTS.
Publication...
Annonces Légales
Annonces Commerciales

Đông-Pháp Thời-Báo
Le Courrier Indochinois
東法時報
HÀO QUÂN
SAIGON
21, đường Mac-Mahon, 71
Điện thoại...
29 Décembre 1924

GIÁ BÁN
Mỗi năm...
M. NGUYỄN KIM ĐÌNH

QUỐC-DÂN ĐỐI VỚI TỜ BÁO

Có lẽ ông trách rằng: Quốc-dân ta đối với các tờ báo quốc-âm có một cái thái độ lãnh-đạm quá; không nghĩ cho rằng: Tờ báo là cuốn sử-ký đương-thời, tờ báo là cái cơ-quan để mở mang dân chúng. Kìa như các nước văn-minh, trong một nước có tới hàng ngàn, hàng triệu nhà báo, một lần báo in ra có trăm ngàn, ngàn ngàn, muôn ngàn số mà còn không đủ cho quốc-dân đọc, còn báo-giới nước ta, cứ lấy trong xứ Nam-kỳ đây mà nói thì chỉ có bảy số báo mà thôi, một lần báo ra chỉ được vài ba ngàn số là cùng. Than ôi! Dân số ta có tới ba triệu, xứ Nam-kỳ ta là một xứ giàu có, thế mà số người đọc báo không được một phần trăm, coi đó thì biết lòng quốc-dân ta đối với tờ báo ra thế nào? Thế mà muốn cho tờ báo mau thịnh, đến trí mau mĩ-mang, quốc-hoa không hao mòn cũng khó lắm thay! Cũng khó lắm thay!

Mấy ông trách như vậy đó, nghe ra cũng phải, chúng tôi cũng xin biểu đồng tình với mấy ông. Phức ý kiến của mấy ông, nhưng chúng tôi còn có một vài lời qu-ích-xin cũng quý ông phân biện:

Một đũa con trong nhà, hỏi tôi công việc nhà mà không biết, tôi tiên nhà mà không rõ thì người ta đã mán rằng: Đã mán mà gđang, đđang đđang, đđang đđang. Rộng suy ra nhà ta là nước, làm dân trong nước mà không biết được việc tấn thủ của quốc-dân thế nào, ai người có làm huyết thì có tránh khỏi tiếng ấy không? Chúng tôi đã biết thế thì có khi nào chúng tôi không lưu tâm đến sử-ký nước nhà. Tờ báo đã là cuốn sử-ký đương-thời của nước, thì không cần nói tương các ông cũng biết rõ lòng hoan nghinh của chúng tôi. Nước ta tuy có một cái lịch-sử bốn ngàn năm, nhưng tiếp xúc với phong trào Âu Mỹ chỉ độ năm, sáu mươi năm trở lại, bước trước còn mù tịt, dân trí còn ngu hèn, tờ báo đã là cái cơ-quan truyền bá tư-tưởng, giống vãi giống văn-minh thì chúng tôi có dại gì mà không để ý tới, không lo đọc.

Nhưng tiếc thay! Tờ báo nói đó là tờ báo ở bên Tây, bên Tàu, hay là ở các nước nào đâu, chứ có phải là tờ báo ở nước ta đâu, nước ta chưa đủ hạnh-phước mà có được những tờ báo như thế.

Như nói tờ báo xứ ta là cuốn sử-ký đương-thời thì xin các ông, hãy đỡ ra mà coi, nào là con mẹ nó, thẳng cha kìa, đây tờ báo cấp độ của chủ, xe ngựa cang xe tay, người này giết người nọ v. v. ... công chuyện chửi mắng với nhau.

DÁ BANH

Chiều chúa nhật 28 Decembre công chúng Saigon được xem một cuộc đá banh hay lắm, vì bữa ấy hội Saigon-Sport gặp hội Stade de Gladiolus. Hai hội này là hay nhất, xưa nay thường tranh đấu với nhau hoài. Hôm cuộc tranh đấu này hội Saigon Sport thua lấy làm tiếc, nên quyết sẽ gặp lại trong cuộc tranh đấu kế tiếp này.

Thiên tượng buổi Saigon có vẻ đẹp lắm. M. B. ...

Còn như mấy ông nói: muốn cho quốc-hồn không tuyệt diệt, quốc-hoa không hao không mòn, cũng khó lắm thay, thật thế, chúng tôi cũng xin nói theo mà nói rằng thật khó lắm thay, và chúng tôi xin thêm một câu rằng: Nếu mấy ông ấy còn chịu khó đánh mồ-rung chương trên diễn đàn, thì thật là một cái hại lớn cho quốc-hồn quốc-hoa đối với quốc-hồn!

Ôi! Quốc-hồn! Ôi! Quốc-hoa! Gặp phải tiền cảnh hậu quả gì mà vương nhảm nhảm tay ấy, nhưng chúng tôi lại thiết nghĩ những tay ấy cũng chưa đủ được cái mà lực làm tiêu quốc-hồn quốc-hoa. Từ Công-Luân nay đã về ông Tự-Do chấp bút chương Đông-Pháp còn vang vầy khắp Lục-tinh, đầu đêm đến tối, một vài ngón đèn cũng đã sáng soi, thế thì tiền đồ của quốc-hồn quốc-hoa cũng chưa lấy gì làm lo sợ. Tài của các ông như thế, học thuật của các ông như thế, mà họ có ai ra công đánh chánh lại cho, thì các ông lại giận hờn, ý m nh sẵn có tờ báo, chửi trửi lại ngay. Than ôi! Ba triệu anh em đồng thiết, xứ Nam-kỳ thì giàu thiết, nhưng giàu thì giàu, đồng thì đồng, chứ đại gì mà rước thứ báo hại ấy vào nhà, đồng tiền làm ra không phải để, cứ làm ra khổ cho dư, mà có đủ, có dư, thì thiếu chi việc ích lợi chung mà làm, lại đi mua những tờ báo đối ấy. Chúng tôi nói đây chắc lại bị các ông phân đối, tùy ý, nhưng chúng tôi xin có một đũa là phàm người đã cầm cây viết mà viết thì lợi nghị luận phải cho nghiêm chỉnh, lý-lượng phải cho chính đáng, chứ không phải là hàng tôm hàng cá mà người nọ v. v. ... công chuyện chửi mắng với nhau.

PHÊ BÌNH BÁO GIỚI

Trong hàng đọc-giá, nếu có ngất nào hỏi kỹ giả sao không thấy kỹ-giả phê-bình các báo khác, chỉ cứ chăm nom một tờ Trung-Lập mà thôi, thời kỹ-giả xin thưa rằng: « Kỹ giả mà chăm nom về một tờ Trung-Lập bởi có chuyên có: Kỹ giả đối với tờ T. L. vẫn có cảm-thình vô hạn. Cứ bình-thình mà xét, tờ T. L. sẽ có cái thế-lực khá to trong báo-giới ở xứ ta, song hèn vì có thế-lực mà không có giá-trị thời thiết-tưởng cũng không thể gì cho chúng tộc. Bởi thế kỹ-giả vì cảm-thình, vì nhiệt-tâm, vì vẫn-giới nước nhà, phải gánh một phần trách-nhiệm. M. B. nếu kỹ-giả muốn đạt đến mục-đích, thời kỹ-giả lúc phải lo bổ-cứu những cái khuyết-điểm trong tờ báo này, mong rằng mai-hậu sẽ được bổ-ích cho quốc-dân, hoặc về đường ngôn-luận, hoặc về đường thuật-nghiệp, cái giá trị được đi cặp với cái thế-lực này đã nổi trên kia thời còn gì quý-hóa bằng!

Ấy vậy mấy ngài « mán bút » trọng tin-xoan Trung-Lập hãy bình-thình mà xét giùm tâm-lòng thành-thực của kỹ-giả. Từ nay mà đi, hãy thêm-trong trong lời nói việc làm của mấy ngài, vì mấy ngài cũng thừa biết cái cách-ngôn-thất Tây có nói rằng: « Một lời nói, một việc làm của người ta không phải chỉ làm lợi cho mình, ảnh hưởng đến người khác nữa ».

Kỹ-giả muốn giúp ích các ngài đạt đến mục-đích, làm thế nào cho tờ T. L. sẽ chiếm được một cái địa-vị khá cao trong lòng báo, nên phải khổ-tâm mà chờ đợi những sự khuyết-điểm trong tờ báo của các ngài; đầu cho kỹ-giả bắt-bắt các ngài, chăm-quí các ngài, về lý-tưởng, về lý-thuyết, rồi lời-lẽ của kỹ-giả cũng chỉ ở trong câu « quá thất-tưởng quá » mà thôi, quyết rằng các ngài đối với kỹ-giả cũng không đến nỗi có ác-cảm gì. (Đời chỉ có kẻ địch với mình là kẻ giúp mình vậy.)

DIỄN-NHƯ

T. L. B. số 279, bài xã-thuyết «nhân sự luận», đọc cho cùng, thiết tưởng như cười như khóc! Tự-tưởng thời không ra trò-trống gì, còn văn chương thời cũng không ra lời văn gì mà tâng cồng xướng! Không như cái: Nếu hèn thấp mà bắt nạt tự thực kỷ lực, thì cũng đáng mà ghét. v. v. Vì làm văn mà lo hưởng phú-huân thì đời v. v. Tác-giả có lẽ làm tưởng rằng cái «hays» của nghề viết báo là «cổ» «mọc» chữ nhỏ cho nhiều mà nhồi vô câu văn, không nghĩ cái «t» chính là ở đó. Tuy đã biết được vấn đề buổi phải-thai song không đến nỗi «nghe» «má» dịch câu bắt nạt tự thực kỷ lực không được! Tác-giả là bậc tài thành thời nghĩ rằng không đến nỗi nghe tiếng «mặc» «má» mà câu ấy nghĩa là gì, thì-viết, ảnh-hưởng gì cho dân-học-thực-ti-đi-đi, tham-ác, ngu-độc, dốt-đẻ, bất-hiểu, bất-đắc, bất-có, vô-tâm-chi, vô-danh-vị... không biết còn «vô» gì nữa... mà ông đã kể lần-nhau đó. Đoạn tác-giả nói: Ai ai xét thì má xem... dưới lại nói: anh em bạn thời-nhơn và chú vị độc giả xem xét v. v. Cứ theo lời tác-giả đây thời «ai ai» phải «xét» rồi mới «xem», duy có bạn thời-nhơn và độc giả thời mới được «xem xét» một lượt!

Nói tóm lại cách hành-văn của tác-giả thiệt lộn-xộn quá, khúc-mắc quá và vô-thú quá! Than ôi! Một mặt làm «xem» và «t» vẫn còn tác-giả thời phải mất một giờ mà không được cảm-giác gì, huống thì gì... chán quá! Không biết «bạn thời-nhơn» của tác-giả có chán không? — Mà kỹ-giả chán bao nhiêu thời ngất ngất «phê-bình» này lại càng ngao ngán bấy nhiêu.

ĐỘC-GIẢ DIỄN-DÀN

ngao ngán vì không biết bình-phẩm về lời nào cho có «hưng-vị» đối với tác-giả.

T. L. cũng trong số này có bài Quái-nhơn hai người dính lại một! Cái bài này tuy không có tên tác-giả, song cứ coi của văn thời có thể đoán tác-giả là ông M. T. vậy. Kỹ-giả đầu không-phải thấy Viên cũng bối-trúng! Bởi tưởng là nhờ lời là tương-phần, câu văn thì-phụng... ư gì mà cũng có ư!

Câu đầu ông nói: ... Mối đây một vị thông tin ở Trung-Huê gửi qua cho báo-báo một cái hình hai người dính một v. v. ... Cái chót lại nói: Báo-báo phải chịu nhiều gay khổ tổn-hao mới được cái hình mà biến cho như cái độc-giả đây...

Trên thời nói thông-tin gửi cho, dưới lại báo-báo phải nhiều gay-khổ tổn-hao mới được, ai hiểu sao thời hiểu! Thế thời gửi cho mà gửi báo cũng phải tổn-hao, phải gay-khổ mới được, thiệt là quý «báo» có công quá, tôi nghiệp quá! Xin cảm ơn quý báo! Tiếc một điều là quý-báo có cái tiêu-dĩch đối đây trẻ quá, muốn quá của kỹ-giả đã được mục-ích hơn năm sáu năm rồi; cái hình này chẳng những không là gì mất kỹ-giả, mà tướng phần đông ai ai cũng đã thấy rồi. Phòng những nhà chụp hình của người Báo, phần nhiều đã có pho bày cho mọi người được thấy lâu rồi, thế thì cái công của quý-báo gay-khổ thì có gay-khổ thật, quý-báo tổn-hao thì có tổn-hao thật, nhưng mà «muộn-mãn» thì cũng có «muộn-mãn» thật!

«Ôi! Ngón tứ-tướng phải, mưng-chuối dĩa-lĩa, dĩa-lĩa «kiếm cơm» của một bọn người «sáu mọt».

T. L. B. số 280, bài xã-thuyết Lông-nhơn cứu bệnh, tác-giả là ông Mạnh-Tự. Mở ra đầu bài thời ông ca-tụng lý-lượng khoan-hồng, lòng nhân-huệ của Chánh-phủ đối với quốc-dân, sự ấy đã đành rồi, và lại bốn phần căn-yếu của ông phải nói mà... song coi qua khoản ông so sánh với thứ vưu quạ, rồi ông chăm quí bằng bỏ thời thật là phí lý-quan! Ông nói: Chớ nào phải như quạ quạ trào ta khi trước, mà ý mình đi ra có vòng có kiểu, có ngựa, có cang; còn bà tánh nó lợi bùng tợn gai, nó càng rừng rúc lại bị chỉ trỏ thấy mặc-kệ...

Ông trách quan quạ trào ta như thế có đáng không? Quyết rằng không, vì sự tu kiêu bởi lộ mà ông tán tụng đó chẳng phải lý-quan quạ trào ta trước, mà ý mình đi ra có vòng có kiểu, có ngựa, có cang; còn bà tánh nó lợi bùng tợn gai, nó càng rừng rúc lại bị chỉ trỏ thấy mặc-kệ...

Đoạn ông nói: Nhờ vậy dân nghèo uống chớ năm, chớ không phải năm định năm chợ, đôi lạnh khôn cũng như xưa ấy nữa... Ông nói sao không biết nghĩ, thuở xưa tuy chưa có lập

ĐÓNG-ĐƯỜNG Ở CÁC NƠI, TAY CHUA CÓ NHÀ THÌ (thoạt tay chưa có hẳn thành mà gọi là nhà) Ờ! Máu-guộc, chó-lão óm dân cũng có thuốc-dược, cũng có nhà ở, không đến nỗi năm năm chợ, đôi lạnh khôn cũng như lại ông nói, hoặc là ông muốn nói «sang-dàng» qua những đám hoang-đưa những đám «chết chui chết mẹ» nên năm định năm chợ, (không biết có năm thớt thịt không ông há?) hoặc là ông muốn nói, những khi thuốc-dược bay là nạn lụt-lợi mới rồi, nên khôn cùng đối lạnh, chớ người dân óm mà đương hiện-lượng đây chưa chắc là năm định năm chợ, đôi lạnh khôn cũng dân...

Dưới ông lại nói: Người đặc-tế, bợm chông gậy, đâm xách v. v. ... cái người bị thương-tổn, các bợm bị ngã sưng tởm gậy gậy v. v. ...

Thuở này kỹ-giả thường nghe nói: Bơm-bút-rách, bơm-phân-gấp, bơm-rượu-chè, bơm-củi-bếp, bơm-giấy-bếp, bơm-chống-gậy, bơm-giấy-giỏ, thế thì chữ «bơm» muốn dùng cho ai cũng được chứ?

Câu chót tác-giả viết: Vậy để kỹ-sau tôi sẽ nói rõ cho mọi người được hiểu biết khắp nơi mà chạy tới, rồi khi có bệnh.

Vậy chớ đi không được hay sao mà phải chạy? M. B. chạy chạy v. v. ... Chạy như xe kéo hay là chạy như xe điện?

Đã biết dùng chữ «chạy» không quan hệ gì, nhưng mà cách viết văn, xã-thuyết không phải là nói «lũ» «như» ở mục Thời-sự của quý-báo đó được. Đầu bài xã-thuyết được hàng năm là không được, trời biết! Thời-lẽ ra cũng phải thận-trọng, cũng phải chính-đăng, người đọc đến cũng được hưởng thú; cũng được cảm-kích, thế mới là văn xã-thuyết, mới là đại-nghị-luận, chớ có đầu-ngon-ngheo-ngheo mà viết như ông đại-chủ-bút kia vậy, như câu: «Người ta sanh ra ở đời người ta là người ta!»

Quốc-dân ta ơi! Chúng ta đã biết chút ít việc đời, nên cũng thấy đời của chúng ta mới phân-đoán như vậy đó!

Đã vậy, dưới câu: «Quốc-dân ta đã biết chút ít việc đời» lại có câu: «Nên phân-đoán đời là có chút lòng thơn-thức về hai chữ công-danh».

CA-LOP
Hãy hút thuốc chưa vãn và vãn rồi hiện
vì mùi đã ngon mà lại không sanh bệnh

